

Vietnami tankönyvek

Ötmillió iskolai tankönyvet, valamint történelmi, irodalmi, művészeti, tudományos és műszaki könyvet kaptak a felszabadulást követően Ho Si Minh város és négy déli tartomány ifjú polgárai. A szépirodalmi könyvek nyomtatása a déli területeken élő gyermekek számára az egyik legfontosabb intézkedés a közművelődési rendszer megszilárdítására az újragegyesített Vietnámban.

Felszámolják az írástudatlanságot a felnőttek között. Az ország déli részének felszabadulását követő nem egészen két évben 200 000 ember tanult meg írni és olvasni. Jelenleg az írástudatlanság felszámolása érdekében szervezett tanfolyamokon 313 000 fő tanul.

Emlékezzünk régiekről

Fazekas Mihály

A felvilágosodás magyar irodalmának egyik legkiválóbb egyénisége Fazekas Mihály költő és botanikus. Debrecenben született 1766. január 6-án. Debreceni kézműves polgárcsaládból származott. Apja gyógykovács, városi esküdt. Fazekas 16 éves koráig a debreceni református kollégiumban tanult. Különösképpen az irodalmat és a botanikát kedvelte. Ekkor kezdődött barátság a Földi Jánossal, akit mind a költészetben, mind a botanikában mesterének vallott. A kollégiumban ismerkedett meg a felvilágosodás eszméivel is. Fiatalon, 1782-ben beállt katonának, járt Galiciában, harcolt a moldvai osztrák-török-orosz háborúban. A napóleoni háborúk során eljutott Franciaországba, Belgiumba, a Rajna-vidékre, Hollandiába. Hadiélményei és felvilágosodott világnézete elvezették a háborúból, vérontásból való teljes kiábrándulásig. 1796-ban lemondott főhadnagy rangjáról, és hazatért szülővárosába. Csak néhány barátjával tartott fenn kapcsolatot; szoros barátságot fűzte Csokonaihoz.

Korai költeményeiben katonaiélményeiről ír mély humanizmussal. Szerelmi élményei is katonaiélményeire esnek. Debreceni visszavonultságában teljesedik ki természetírása, a természet gazdagsága, az évszakok változásának biztos ritmusa vizsgál és menedékkül szolgál a költőnek (A tavaszhoz, Nyári esti dal). A versek a magyar természetlira kiemelkedően szép alkotásai. A természettel való közvetlen kapcsolatából nemcsak lírai művek születnek, hanem a Magyar Fűvészkönyv (1807) c. tudományos mű is, amelyet sógorával, Diószegi Sámuellel együtt írt.

Főművét, a Lúdas Matyit 1804-ben írta, de sokáig nem nyomatta ki, mígnem 1815-ben a szerző neve és tudta nélkül Kerekes Ferenc egyetemi hallgató Bécsben azon szöveg szerint, mely akkor az egész országban el volt terjedve, kinyomatta. A kis füzet csakhamar a legnépszerűbb olvasmányok egyike lett. Fazekas elégedetlen volt a „híre nélkül” megjelent kiadással, átdolgozta a művet, és 1817-ben Bécsben újra kinyomatta. A Lúdas Matyi az első mű irodalmunkban, amely népmesei tárgyat, népmesei eszközökkel, hiteles népmesei hangon dolgoz fel. Senki sem ábrázolta Arany és Petőfi előtt pontosabban és elevenebben a magyar falu hétköznapjait. A művel bontakoztatja ki Fazekas a mondanivalót, kora időszerű problémáját: nemes és jobbágy ellentétét.

A Lúdas Matyi egyike a legsikerültebb víg elbeszéléseinknek; ügyes kifigurázása a földesúri kegyetlenkedéseknek, s egyik lehangulatossabb felszólalás a jobbágy-ság mellett. A társadalmi ferdeségeket színen és elevenességgel mutatja be, első sorban ennek köszönhető népszerűsége. A mese Fazekasnak nem eredeti leleménye, mert változatai Európában majd minden irodalmában megtalálhatók. Fazekas magyar földre ültette át a mesét, a hőst magyar pa-

rasztlegénnyé tette, akiben az elnyomott nép a maga fiára ismerhetett. Fazekas Lúdas Matyija a demokratikus világnézet első kifejezője a magyar irodalomban.

A Lúdas Matyi a legnagyobb könyvsikere egyike. Közel ötven kiadása, film- és színpadi változata, újabb és belőle készült rajzfilm, sok-sok műfordítása is bizonyítja ezt. Kínai és kazah nyelven is kiadták a felszabadulás óta. Fazekas tevékenyen bekapcsolódott Debrecen közéletébe; mint a kollégium, majd a város pénztárosa, számos közhasznú bizottságban tevékenykedett. Sokat fáradozott a debreceni fűvészkert megteremtésén. 1819-ben megindította és haláláig szerkesztette a Debreceni magyar kalendáriumot, amelyben tudatosan vallott szándéka az volt, hogy segítségével irodalmi színvonalú írásokat, tudományos ismereteket és felvilágosodott eszméket juttasson el az egyszerű emberekhez. Öregkorát magányban, hozzáméltó szellemi társak nélkül, de szakadatlan tevékenységben töltötte. 1828. február 23-án, százötven esztendeje, szülővárosában tüdőbajban halt meg.

Dr. Fűr István

Papp Ignác—Szentirmai László

Hogyan élnek a szegedi termelősövetkezeti tagok?

2. Kik dolgoznak a termelősövetkezetekben?

A tudományos vizsgálat lebonyolítására az MSZMP Szeged városi Bizottságának Propaganda- és Művelődési Osztálya kérte fel a szerzőket 1976-ban. Szakemberekkel folytatott konzultáció után került sor a TESZÖV támogatásával a kikerdezőre. Egyetemi hallgatók kérdőbiztosok minden ötödik aktív termelősövetkezeti tagot, összesen 675 főt kérdeztek meg. A kérdőívek adatait értékelésre a JATE Kibernetikai Laboratóriumának szakemberei és számítógépe készítették elő. Nagyon sok adatot kaptunk. A szegedi termelősövetkezeti tagok életmódjáról könyvet és résztanulmányok sorát lehetne és kellene írni, hogy az illetékes szervek politikai, gazdasági és közművelődési döntéseik során számoljanak azokkal a sajátosságokkal, amelyek a nagyváros ezen fontos rétegének életmódját, életvitelét jellemzik.

A szegedi termelősövetkezeti tagok életkörülményeivel, életmódjával összefüggésben mindenképp figyelembe kell venni, hogy a szegedi termelősövetkezeti tagság bonyolult összetételű. Ez többek között abban nyilvánul meg, hogy alapvetően két részre, aktívan dolgozóira és inaktívakra (pl.: nyugdíjasokra, járadékosokra) tagolódik.

Szombatra meggyógyulunk?

Szombatra meggyógyulunk. Vajon hétfőn valóban betegek voltunk-e?

A szolgáltató vállalatok, a hivatalok felfogadási idejét bizonyos napokon megnyújtották, hogy ne kelljen senkinek elkéredzkednie a munkahelyéről, ha útlevelet kér, lakcímváltozást jelent be, OTP-kölcsönt igényel, villa, mosbérletet vesz. Valljuk be őszintén, elégedtük a fülünk mellett ezeket az információkat, az ügyintézésre szánt félórát változatlanul a munkaidőből lopjuk el, ritkábban a saját szabad időnk-ből.

S így vagyunk — bocsánat a lehetetlen kifejezésért — az egészségügyi szolgáltatásokkal is. Nem azokra a helyzetekre gondolok, amikor természetesen azonnal orvoshoz kell fordulnunk, mert komoly betegség kezdeti jeleit mutatkoznak. Ami fizetési bántalmunk, fogaink pótlása, szemüvegcsere, az évenként egyszeri tüdőszűrés talán mégis várhatna néhány napot a szabad szombatig, néhány órát a munkaidő végéig.

A hét végén kijárunk a kiskertbe, annyi ott a munka, ketten alig győzzük...

Délutáni műszakban dolgozom a héten, csak délelőtt értem rá eljönni a rendelésre. Igaz, ilyenkor sokat kell várni, de hát a szombatom így teljesen szabadabbá vált.

Hányan fordulnak meghát szombatonként a szakorvosi rendelőkben? A Zöld Sándor utcai rendelőintézet idei, januári adataiból megállapítható, az átlagos hétköznapi forgalom körülbelül negyedére csökken szombatonként. A tizenegy, legnagyobb forgalmú szakrendelés egyhónapi betegszámaiból néhányat érdemes külön is kiemelnünk.

A gyermekgyógyászatnál a január egyik átlagos munkanapján 34 beteg fordult meg szombaton 26. A 76 százalékos arány jelzi, hogy a szülők — ha gyermekeik egészségéről van szó — nem sa-

nálják szabad idejüket, s nem akarják — érthetően — a vasárnapot bizonytalanságban töltöni.

A legrosszabb arányt a laboratóriumi vizsgálatok napenkénti megoszlása mutatja, a hétfői—pénteki forgalomnak csak 15 százaléka a szombati.

Ellenpéldák: hétköznapon átlagosan 77 beteg fogfájása nem tűr halasztást, szombatonként csak 18 esetben van szükség orvoslásra. (Pedig a vasárnapot tönkretetheti a fájdalom!) Reumás végtagját szombaton húsz beteg mutatja meg az orvosnak, pénteken 77; EKG-vizsgálatot 13-an, illetve 50-en kérnek az összehasonlított napokon. Bizonyára hamarabb sorra került a szemészet 33 szombati betege, mint a hét eleji 118 russzul látó.

A sebészek 146 beteget kezelnek a hét első öt napja valamelyiként, és csak 46-ot szombaton, a nőgyógyászok segítségével a betegek egyharmada számít a hatodik napont, röntgenfelvételt pedig 170 ellenében csupán 65-en kérnek. E számok viszonyítá-

sakor persze tekintetbe kell vennünk azt is, hogy a Zöld Sándor utcai rendelőintézet fogadja a szegedi járás betegeit is. Márpedig a vidékiek szívesebben utaznak be a városba a biztos, a hétköznapi, s főleg a délelőtti rendelésekre — hiszen általában több vizsgálaton kell átmenniük egymás után, aztán még haza is kell jutniuk —, érthetően nem szívesen kockáztatják meg a szombati orvoshoz járást.

Am a szegediek jobban járnának, ha a néhány napos halasztást tűrő vizsgálatokra a kisebb forgalmú szombaton jelentkezének. Könnyebb lenne ez az orvosoknak is, 1976-os országos adatokat idézve: talán nem 8,3 perc jutna egy sebészeti kezelésre, 10 perc a nőgyógyászati vizsgálatra, 19 perc az egyszerű fogorvosi kezelésre. S felmérhetetlen, mennyit nyernének a lazább munkafegyelmet ma még megengedő intézmények, hivatalok, vállalatok, ha az „el-lógott” munkaórák száma csökkenne.

Pályf Katalin

Kibernetika a gyógyászatban

Azerbajdzsán fővárosában, Bakuban megkezdte működését a reanimációs központ, amelyet egy 20 ágyas elküldővel, egy elektronikus „aggyl” és reanimációs mentőautókkal láttak el, amelyek a központi rádióösszeköttetésben állnak. A mentőautóban speciális műszerek adnak jelzéseket a beteg állapotáról a számítógépnek, amely „memóriájában” diagnosztik ezreit tárolja, a világ legnagyobb orvosi letesítményeinek gazdag klinikai anyagát. A számítógép azonnal szolgáltatja a gyakorlati tanácsokat. Ha a bal eset lakásban, olyan helyen történik, amelyet a mentőautóval nem lehet megközelíteni, az adatok a számítógépnek akkor is továbbíthatók, egy telefonnal összeköthető speciális berendezés segítségével. A számítógép nemcsak azt segít eldönteni az orvosnak, hogy milyen intézkedéseket alkalmazzon a leggyorsabban, hanem tárolja a beteg adatait és figyelemmel is kíséri a beteg állapotát, egészen annak gyógyulásáig.

A műtöben is műszerek segítségével végeznek el számos analízist, amelyek tájékoztatják a sebészt és az aneszteziológust a beteg lélegzésének és pulzusának frekvenciájáról, testhőmérsékletéről és vérnyomásáról.

magasabb a korábbi évekhez szerinti megoszlás kedvezőbb, képest. Alábbi táblázatunk mint a Csongrád megyei azt mutatja, hogy az életkor vagy az országos átlag.

A szövetkezeti parasztsághoz tartozó aktív keresők megoszlása korcsoport szerint (százalékban)

Korcsoport	Mintánk	Csongrád megye	Országos átlag
40 év alatti	51,6	43,1	42,5
60 év feletti	4,6	15,8	13,4

Az életkori megoszlás feltétlenül szerepet játszik az egyénes termelősövetkezeti parasztság kialakulásában. A fiatalabb, 40 év alatti korosztály a II. világháború után nőtt fel, járt iskolába, tudata a szövetkezeti mozgalom kialakulásával, erősödésével párhuzamosan fejlődött.

Az iskolázottságot tekintve is azt kell megállapítanunk,

A szövetkezeti parasztsághoz tartozó aktív keresők iskolai végzettség szerinti, területenként (százalékban)

Iskolai végzettség	Mintánk	Csongrád	Bács	Békés	Országos átlag
8. élt. alatt	30,3	39,6	67,5	69,8	63,3
8. élt. vagy megfelelő végzettség	28,9	35,8	31,3	35,4	35,1
érettség	12,3	1,5	1,0	1,5	1,5

Nem rendelkezünk viszont összehasonlító megyei és országos adatokkal a szegedi termelősövetkezetek aktív tagjai szakképzettségére vonatkozóan.

Mezőgazdasági szakmunkásképzőt végzett 3,7%; ipari szakmunkásképzőt 12,9%; főiskolát, egyetemet 5,6%. Szociológiai szempontból feltétlenül kedvezőnek tartjuk, hogy az átlagot tekintve 3,7% és 12,9% iskolában végzezte a mezőgazdasági, illetve az ipari szakmunkásképzőt. Ez azt jelenti, hogy minden 6—7. aktív dolgozó meg-alapozott szakmunkás-képességgel rendelkezik. Adataink szerint a megkérdezettek 45,2%-a, 305 fő rendelkezik

valamilyen módon (szaktanfolyam, vizsga stb.) megszerzett szakképzettséssel. Azt a tény, hogy a szegedi termelősövetkezeti dolgozók közel fele szakképzettséssel rendelkezik, feltétlenül ki kell emelnünk. Véleményünk szerint ebben jelentős szerepe van Szeged megfelelő oktatási intézményeinek. Emellett az is döntő fontosságú, hogy a szegedi termelősövetkezetek gazdasági struktúrájuk következtében olyan munkahelyet tudnak biztosítani, amely szükségessé és vonzóvá is teszi a szakképzettséget. Levonhatjuk azt a megállapítást is, hogy a korábbi évtizedben szociológusaink

Szociális ellátás a téeszekben

A megye közös gazdaságiban az anyagi alapok fejlődésével egyre többet költenek különböző szociális ellátásra. Több termelősövetkezetben van már korszerű ültető, mosdó és zuhanyzó, hiszen valódi nagyüzemben elengedhetetlen a dolgozók kulturált munkakörülményének megteremtése. Felmérések szerint a közös gazdaságokban tíz dolgozóra jut egy ültetőszekrény, húszra egy mosdó, huszonöt főre pedig egy zuhanyzó. Előfordulnak kirívó példák is, különösen a gyengébb adottságú termelősövetkezetekben.

Gyakori már az olyan szövetkezet is, ahol állandóan van üzemi konyha és kulturált, modern étkező is építettek. Az időszakos üzemi konyhák kisebb arányban működnek, bár ezeknek a jelentősége a nyári és őszi betakarításkor igen nagy. Felmérések szerint minden harmadik termelősövetkezetben van állandó jellegű üzemi konyha.

A megye termelősövetkezteiben a tagság idősödik. A létszám fele elérte, vagy már meghaladta a nyugdíj-korhatárt. Ezért nemes és példamutató, amikor egy-egy közös gazdaság másodállásban üzemorvost tud szerződtetni. Az elmúlt években sokat javult a kulturált személyszállítás, a megye közös gazdaságaiban 75 autóbussz áll a tagság rendelkezésére. Jó példa a szegedi Felszabadulás, a szeged-szöregi Tisz-Maros-szög Tsz kezdeményezése, hogy a téesz saját busszával a szocialista brigádok bejárják az országot, sőt külföldre is eljuthatnak.

(Folytatjuk.)